

BEMOEIEN

*** introductie**

Met dit Nederlandse woord vangen we in de “Vertaalbijbel” het Hebreeuwse woord פָּקַד / PáQàD en zijn afleidingen. We komen het werkwoord op een fascinerende plek tegen, in Richteren 15 vs 1, het tweede keerpunt in de geschiedenis van de twaalfde Richter Simson, zoals die vertaald is in de Vertaalbijbel:

en-voorts-geschiedt-het daar-dagen-vandaan in-de-dagen-van
[de-afknotting-van de-tarwe:
en-voorts-moeit-zich ShieMeShóWN
[enwel~om-de-vrouwmenselijke-zijner met-eenbokje-van
[de-geiten,
en-voorts-zegt-hij,
ik-ben-aan't-komen-toch
[tot-de-vrouwmenselijke-mijner
[naar~het-kamerbinnen-harer;
en-niet~geeft't-hem de-omvamende-harer om-te-komen.

In de Statenvertaling luidt deze tekst zo:

“En het geschiedde na *sommige* dagen, in de dagen des tarweoogstes, dat Simson zijne huisvrouw bezocht met een geitenbokje, en hij zeide: Laat mij tot mijne huisvrouw ingaan in de kamer; maar haar vader liet hem niet toe in te gaan”.

Met welke bedoeling komt Simson naar de Filistijnse vrouw uit Timna, die hij een paar dagen eerder achterliet bij haar Filistijnse familie en feestgenoten, omdat

Ja waarom? Voor het antwoord op die vraag zij verwezen naar de publicatie
 “EEN ONTMOETINGSGELEGENHEID GEZOCHT”
 (Met Simson bij de Filistijnen)
 van Albert Karel van Kooij
 (Shaker Publishing Maastricht 2004)

Om te weten met welke bedoeling Simson in Richt.15:1 terugkomt naar zijn Filistijnse bruid moet de betekenis van het Hebreeuwse werkwoord PáQàD (פָּקַד) onderzocht worden.

*** het bereik van het Hebreeuwse stamwoord en zijn afleidingen.**

De basisvorm van het stamwoord is, zoals zo vaak in een zogenaamde ‘werkwoorden-taal’ - en dat is het bijbels Hebreeuws als Semitische taal - , het werkwoord.

Het werkwoord komt in vrijwel alle modi voor.

In de *Qal-modus*

komt het verreweg het vaakste voor en wordt in alle vertalingen, te beginnen bij het Grieks van de oude Septuaginta, op nogal verschillende manieren weergegeven. Hieronder staan daarvan markante voorbeelden in teksten uit

alle delen van TeNaKh, al komen werkwoord en afleidingen opvallend weinig voor in Leviticus en Deuteronomium. We citeren ze uit de Statenvertaling, omdat die voor alle volgende Nederlandse bijbelvertalingen de basis heeft gelegd, net zoals de oude Griekse Septuaginta voor alle bijbelvertalingen vanaf de vroegste periode de basis was en is gebleven. De onderstreepte woorden zijn weergaven van het hier besproken Hebreeuwse woord.

- Gen.21:1: En de HEERE bezocht Sara gelijk Hij gezegd had, en de HEERE deed aan Sara gelijk als Hij gesproken had.
- Ex.3:16: . . . zeggende: Ik heb op ulieden getrouw acht geslagen en op hetgeen dat ulieden in Egypte is aangedaan.
- Ex.20:5: Want Ik de HEERE uw God ben een naijverig God, die de misdaad der vaders bezoek aan de kinderen . . .
- Num.1:44 En deze zijn de getelden die Mozes geteld heeft . . .
- Num.27:16: Dat de HEERE, de Godder geesten van alle vlees, een man stelle over deze vergadering.
- I Sam.17:18: . . . en gij zult uwe broeders bezoeken, of het hun welgaat . . .
- I Sam.20:6: Indien uw vader mij gewisselijk mist
- Jes.23:17: Want het zal geschieden . . . dat de HEERE Tyrus zal bezoeken, en dat zij weerkeren zal tot haar hoerenloon . . .
- Ps.8:5: Wat is de mensch dat Gij zijner gedenkt, en de zoon des menschen, dat Gij hem bezoekt.
- Hos.12:3: Ook heeft de HEERE eenen twist met Juda, en Hij zal bezoeking doen over Jakob, naar zijne wegen, naar zijne handelingen zal Hij hem vergelden.
- Zeph.3:7: Ik zeide: Immers zult gij mij vreezen . . . opdat haar woning niet uitgeroeid worde; al wat ik haar bezocht heb (in de zin van ver-zocht), waarlijk zij hebben zich vroeg opgemaakt

Reeds uit overzicht blijkt een grote verscheidenheid in vertaling en interpretatie. Daar komt nog bij dat het Nederlandse woord 'bezoeken' in twee heel verschillende betekenissen wordt gebruikt: opzoeken en 'bezoeking' in de zin van teisteren. Er zijn vertalingen, zoals b.v. de NBV, waarin een nog grotere verscheidenheid aan Nederlandse woorden wordt gebruikt om dit werkwoord in deze modus te vertalen. Diezelfde verscheidenheid vinden we ook in de vertalingen van het werkwoord

in de *Niph'almodus*.

Daardoor krijgt het werkwoord zowel een passieve als een relexieve betekenis (de Niph'almodus is daarin vergelijkbaar met het Griekse 'medium'), Enkele teksten.

- Num.31:49: . . . en uit ons ontbreekt niet man.
- I Sam.20:18: Daarna zeide Jonathan tot hem: Morgen is het nieuwe maan, dan zal men u missen (letterlijker: zult u gemist worden), want uwe zitplaats zal ledig gevonden worden.
- Jes.24:22: . . . en zij zullen besloten worden in eenen gevangenis, maar na vele dagen bezocht worden.
- Jes.29:6: Gij zult van den HEERE der heerscharen bezocht worden met donder en met aardbeving . . .
- Neh.7:1: . . . en de portiers en de zangers en de Levieten werden besteld.

In deze reeks treffen we voor een deel dezelfde Nederlandse woorden aan als vertaling, maar ook enkele nieuwe.

In de *pi'eelmodus*, die aan de basisbetekenis een intensief karakter geeft, komt het werkwoord alleen voor in

Jes.13:4: . . . de HEERE der heirscharen monstert het krijgsheer.

In de *pu'almodus*, die de betekenis van zowel de qal- als de pi'eelmodus passief maakt, komt het werkwoord twee keer voor:

Ex.38:21: En dit zijn de getelde dingen des Tabernakels . . .

Jes.38:10: . . . ik word beroofd van het overige mijner jaren.

Het werkwoord wordt weer heel vaak gebruikt in

de *hiph'ilmodus*, die de betekenis van het werkwoord causatief maakt.

Opnieuw enkele teksten als voorbeeld.

Gen.39:4 Zo vond Jozef genade in zijne(Potifars) oogen en diende hem; en hij stelde hem over zijn huis . . .

Num.1:50: Maar gij, stel de Levieten over den Tabernakel der getuigenis . . .

Ps.31:6 In uw hand beveel ik mijnen geest . . .

Jer.40:7: Toen nu alle oversten . . . hoorden dat de Koning van Babel Gedalja dertoon van Ahikam over het land gesteld had . . .

Jes.10:28: Hij komt te Atjah, hij trekt door Migron, te Michmas legt hij af zijn gereedschap.

De *hoph'almodus* geeft een passieve betekenis aan de hiph'ïlvormen. Drie teksten:

Jer.6:6: Houwt boomen af en werpt eenen wal op tegen Jeruzalem; het is de stad die bezocht zal worden, in het midden daarvan is enkel verdrukking.

II Kon.22:5: en dat zij dat geven in de hand der verzorgers van het werk, die besteld zijn over het huis des HEEREN, is om de breuken aan het huis te beteren.

Lev.5:23: . . . dat hij weder uitkeren zal het bewaarde (afgeleid substantief - zie hierna) dat bij hem ter bewaring gegeven was . . .

De *hithpa'eelmodus* die aan een werkwoord een reflexieve betekenis geeft, komt alleen vier keer voor in Richt.20 en 21.

Richt.20:15: En de kinderen Benjamins werden geteld te dien dage uit de steden . . .

De vertaling zou hier beter kunnen luiden: lieten zich tellen, om het verschil vast te houden met

de *hothpa'eelmodus*, de passieve vorm van de hithpa'eel; hij komt drie keer voor in Numeri en één keer in I Koningen.

Num.1:47: Maar de Levieten, naar den stam hunner vaders, werden niet geteld onder hen.

Wie probeert concordant en idiolect te vertalen, probeert achter al die zo verschillende Nederlandse begrippen een betekenis te vinden, die al die woorden met elkaar verbindt. Maar daarna zal verder gezocht moeten worden

naar een verbindend Nederlands *woord*. Hoewel we de afgeleide woorden nog onder elkaar zullen zetten, proberen we toch vanuit dit overzicht van het gebruik van het werkwoord een verbindende betekenis te vinden. Geen van de hier boven vermelde woorden kunnen die verbindende betekenis dichterbij brengen. Ze zijn onmiskenbaar het resultaat van de context die per passage nogal verschillend is. Nederlandse woorden, als vertaling van een Hebreeuws woord, kunnen echter niet alleen op grond van een context worden gekozen; ze bepalen ook zelf die context en misschien wel in de eerste plaats.

Luisterend naar het Hebreeuwse werkwoord in de hiervoor geciteerde teksten, kan de volgende betekenisomschrijving worden geformuleerd: in het Hebreeuwse werkwoord wordt een sterke *emotionele* betrokkenheid tot uitdrukking gebracht, die van alle betrokkenen veel vergt. Die betrokkenheid kan positief zijn: uiting geven aan bezorgdheid of zorg c.q. verantwoordelijkheid hebben / nemen/ krijgen voor; maar ook negatief: een ander kritisch c.q. oordelend confronteren en zelfs aanpakken. Met deze omschrijving in gedachten, gaan we nu de afgeleide zelfstandig naamwoorden na.

1. PeQoeDáH (פְּקֹדָה); in de vertalingen komen we vrijwel dezelfde betekenisnuances tegen als bij het werkwoord. Enkele teksten:
 I Kron.23:11: . . . maar Jeüs en Beria hadden niet vele kinderen, daarom waren zij van het vaderlijke huis maar van ééne telling.
 Job 10:12: . . . en uw opzicht heeft mijnen geest bewaard.
 Jes.15:7: Daarom zullen zij den overvloed . . . , en hetgeen zij weggelegd hebben, aan de beek der wilgen voeren.
 Num.3:36: En het opzicht der wachten . . . zal zijn over . . . de Tabernakel.
 Jes.60:17: . . . en ik zal uwe opziensers vreedzaam maken . . .
 Jes.10:3: Maar wat zult gijlieden doen ten dage der bezoeking en der verwoesting . . . ?
 Num.16:29: indien deze zullen sterven gelijk alle menschen sterven en over hen eene bezoeking gedaan zal worden, naar aller menschen bezoeking, zo heeft mij de HEERE niet gezonden.

2. PáQieJD (פְּקִיד) komt in de Torah, de Nebiiem en de KhetoebiejM meerdere keren voor en heeft in de SV overal de betekenis van 'opziener'. Enkele teksten:
 Gen.41:34: Farao doe zo, en bestelle opziensers over het land . . .
 Jer.20:1: Als Pashur . . de priester (deze nu was bestelde voorganger in het huis des HEEREN) Jeremia hoorde . . .

3. MiePhoeQáD (מִפְקֹד) komt vier keer voor en ook hier laten de vertalingen vrijwel dezelfde betekenisnuances horen:
 II Sam.24:9: En Joab gaf de som des getelden volks aan den koning . . .
 II Kron.31:13: Maar Jehiël en Azarja . . . waren opziensers . . .
 Ez.43:21: . . . en gij zult hem (de var) verbranden in eenen bestelde plaats des Huizes . . .

4. PieQQáDóWN (פְּקֹדוֹן) komt één keer voor in Genesis(41:7) en twee keer voor in Leviticus: 5:21 (SV 6:2) en

Lev.5:23: het zal dan geschieden . . . dat hij weder uitkeeren zal den roof die hij heeft geroofd . . . en het bewaarde dat bij hem te bewaren gegeven was.

5.PeQieDoeT (פְּקִדָּת) komt alleen voor in

Jer.37:13: Als hij in den poort Benjamins was, zo was daar de wachtmeester . . . die greep den Profeet Jeremia aan en bracht hem tot de vorsten.

6.PeQuWDieJM (פְּקִדִּים) komt twee keer voor: Ex.38:21 en

Num.4:49: Men telde ze . . . en zijne getelden waren die de HEERE Mozes geboden had.

7.PieQQuwDieJM (פְּקִדִּים) komt alleen in de psalmen, 21 keer in Ps.119.

Ps.119:4 Gij hebt uwe bevelen geboden.

Het gebruik van de afgeleide zelfstandog naamwoorden bevestigt de conclusie die we uit het overzicht van het werkwoord trokken. De betekenis duidt steeds op een sterke betrokkenheid zowel positief als negatief. Een neutrale houding laat het gebruik nergens zien. Het is steeds een geladen bemoeienis.

*Wanneer we gehele reeks overzien, valt het op met hoeveel verschillende levensterreinen we via dit werkwoord met zijn afleidingen te maken krijgen: allereerst spelen verschillende van de vervoegingsvormen en afgeleide woorden een rol in het organiseren van groepen, van het volk, van het leger maar ook van de stammen, de families, van gevangenen, van steden en hun bestuurders. Daarnaast functioneert het in allerlei situaties, waarin opdrachten en verantwoordelijkheden worden geregeld. Tenslotte komen meerdere woorden en werkwoordsvormen voor, waar mensen zwaar moeten worden gecorrigeerd op hun gedrag. In al die situaties **bemoeien** mensen zich met elkaar of **bemoeit zich** die-JHWH-van-Israël met zijn volk of de naties. We gebruikten dit Nederlandse woord al. Vooral wanneer we er ook de wat oudere Nederlandse zegswijze 'zich moeien om' bij betrekken, komen we hier een heel eind mee. We gaan in de volgende paragraaf de herkomst, strekking en gebruiksmogelijkheden van dit Nederlandse woord na.*

*** de verantwoording van onze vertaling**

Wat is in het Nederlands de reikwijdte van het woord 'bemoeien'?

Etymologisch hangt het samen met het woord 'moeite'; daar hoort het werkwoord 'moeien' bij dat oorspronkelijk 'last veroorzaken' betekent, maar zo in onbruik is geraakt. We kennen het nog in 'zich moeien om' in de betekenis

van 'zich moeite geven om' wat een positieve strekking heeft. We kennen dat woord ook in de uitdrukking "ergens in gemoeid zijn" = 'ergens in betrokken zijn'. Echt gebruikelijk is het werkwoord 'zich bemoeien met'. Van Dale omschrijft de betekenis aldus:

1. zich met iemand of iets inlaten, waarmee men niets te maken heeft;
2. zich mengen in zaken om ze recht te zetten;
3. zich om iemand bekommeren.

Die omschrijving dekt de hiervoor uiteengezette betekenis van het Hebreeuwse PáQàD (פָּקַד) voor het grootste deel.

Wat opvalt in deze omschrijving in Van Dale is het ontbreken daarin van de notie 'moeite'. Het werkwoord 'zich bemoeien met' is in het gebruik los geraakt van het etymologische kernwoord 'moeite'. Dat gebeurt vaker. Wanneer we het bijbels Hebreeuws concordant proberen te vertalen, moeten we van deze ontwikkeling van het Nederlands gebruik maken. M.a.w. De etymologische stamverwantschap (en klankovereenkomst) bepaalt in hoge mate de structuur van het bijbels Hebreeuws (en van alle Semitische talen), maar NIET van het Nederlands (en andere Indogermaanse talen). Bij de keuze van een Nederlands woord laten we die etymologische verwantschap eigenlijk geen rol spelen. In dit geval betekent dit, dat we het Nederlandse woord 'moeite' voor de vertaling van een ander Hebreeuws stamwoord kunnen gebruiken. Dat moet ook wel, want anders komen we er niet uit.¹ We maken er bij het vinden van vaste Nederlandse woorden voor de vertaling van een Hebreeuws stamwoord en zijn afleidingen ook gebruik van dat het Nederlands een 'voorzetseltaal' is. Voorzetsels veranderen de betekenis van het basiswoord volledig in verschillende richtingen.² Het ongebruikelijk geworden Nederlandse werkwoord 'moeien' kan twee voorzetsels mee krijgen: 'be' bij bemoeien, waardoor de betekenis niet sterk wordt veranderd; en 'ver' bij 'vermoeien', dat de betekenis wel sterk wijzigt en waarin het basiswoord 'moeite' wel weer doorklinkt, hoewel het ook in verband wordt gebracht met het Nederlandse woord 'moe', dat etymologisch volledig los staat van 'moeien'. Daarnaast kent het Nederlands nog het woord 'moeilijk', dat ook weer een heel andere strekking heeft. Daarvan is dan weer het werkwoord 'bemoeilijken' gevormd, dat niemand in verband brengt met 'bemoeien'. Om werkelijk concordant te kunnen vertalen en het Hebreeuwse taaleigen in het Nederlands te kunnen laten horen, moeten we het Nederlands op zijn gebruiksmogelijkheden afzoeken.

Terug naar het woord 'bemoeien'. VanDale vermeldt nog een reeks daarmee samenhangende zelfstandige naamwoorden: bemoeienis, bemoeiing, bemoeisel, bemoeial, bemoeizucht. Of we er genoeg aan hebben? Of we ze allemaal kunnen inzetten? Dit woord leent zich wel voor neologismen.

"Bemoei je met je eigen bemoeisels" is een

-
1. Dat woord gebruiken we als vertaling van het Hebreeuwse NgáMàL (נְגַמַל).
 2. Bijvoorbeeld: lopen: aan-lopen; op-lopen; be-lopen, ontlopen, in-lopen, uit-lopen, over-lopen, doorlopen, onderlopen, ver-lopen, om-lopen, weg-lopen, terug-lopen.

uitdrukking die bemoeienis afwijst.

“Ergens in gemoeid zijn”: met huis en haar ergens in betrokken zijn.

“Bemoeizucht”: de hinderlijke houding van een “bemoeial”.

Wanneer we ons ergens mee bemoeien, doen we moeite voor iets: dat is weliswaar de onderliggende strekking van deze activiteit, maar wat voorop staat is het nakomen van een bepaalde verantwoordelijkheid, die voortkomt uit een bepaalde functie of bevoegdheid.

Wanneer we tot taak hebben om een sportploeg samen te stellen, gaat het om meer dan het aantal halen, het gaat vooral om het beoordelen van de capaciteiten en de motivering.

Wie zich het liefst om bepaalde redenen onttrekken wil aan controle, voelt zich in dat geval betrap - ‘bezocht’ om dat SV-woord te gebruiken, als zich een bemoeienaar met hem bemoeit.

Door zo het Hebreeuwse PáQàD te ververtalen, voorkomen we dat de Nederlandse lezer in bepaalde teksten kan denken, dat het over tellen of monstereien gaat, of dat het over straffen en kwellen zou gaan. Het gaat altijd om het nakomen van verantwoordelijkheid en gewezen worden op verantwoordelijkheid. Dat is de strekking!

*** de vernederlandsing van het Hebreeuwse woord en zijn afleidingen**

Om te beginnen

het werkwoord: betekenis

in de Qalmodus: zich bemoeien met; zich moeien om, bemoeienis geven.

Enkele teksten:

Gen.21:1: En de HEERE bemoeide zich met (of: moeide zich om) Sara gelijk Hij gezegd had, en de HEERE deed aan Sara gelijk als Hij gesproken had.

Ex.3:16: . . . zeggende: Ik heb met ulieden bemoeid en met hetgeen dat ulieden in Egypte is aangedaan.

Ex.20:5: Want Ik de HEERE uw God ben een naijverig God, die mij om de misdaad der vaders bemoei met de kinderen . . .

Opmerking: de misdaden van het voorgeslacht hebben gevolgen voor het nageslacht. Vanuit zijn ‘ambtsopvatting’ als ‘god’ bemoeit hij zich daarom met de kinderen tot in het vierde geslacht. Maar dat betekent niet dat hij die kinderen daarom straft of voor de rekening laat opdraaien. Hij helpt hen met hun houding tegenover en hun gedrag vanwege deze misdaden.

- Num.1:44 En deze zijn de bemoeiden met wie Mozes zich bemoeid heeft .
Opmerking: Mozes neemt niet zozeer hun aantal op, ook keurt hij hen niet, maar hij laat zijn betrokkenheid bij ieder van hen merken - zo wordt ook duidelijk hoeveel het er zijn.
- Num.27:16: Dat de HEERE, de Godder geesten van alle vlees, een man bemoeienis geeft over deze vergadering.
- I Sam.17:18: . . . en gij zult u met uwe broeders bemoeien, of het hun welgaat . . .
- I Sam.20:6: Indien uw vader zich om mij gewisselijk moeit
- Jes.23:17: Want het zal geschieden . . . dat de HEERE zich met Tyrus zal bemoeien, en dat zij weerkeren zal tot haar hoerenloon . . .
OPmerking: Tyrus kan er niet vanuit gaan, dat het zijn gang wel kan gaan, omdat er toch niemand op let.
- Ps.8:5: Wat is de mensch dat Gij zijner gedenkt, en de zoon des menschen, dat Gij u met hem bemoeit.
- Hos.12:3: Ook heeft de HEERE eenen twist met Juda, en Hij zal zich bemoeien met Jakob om zijne wegen, naar zijne handelingen zal Hij hem vergelden.
Opmerking: JHWH heeft om zo te zeggen 'een appeltje te schillen' met Juda en Jakob, maar niet om hen met gelijke munt te betalen, maar om zich moeite te geven uit betrokkenheid. Dus ook niet om te 'vergeldden', zoals de SV vertaalt en de meeste andere vertalingen. Lettrelijk vertaalt staat er in het Hebreeuws: 'volgens zijn handelingen is hij aan't doen keren voor hem'. 'Vergeldden' is in de meeste Nederlandse vertalingen de weergave van een ander Hebreeuws woord nl. SháLàM (שָׁלוֹם), waarin we het woord 'shaloom' herkennen, dat 'vrede' betekent. Het werkwoord betekent zoiets als tot vrede brengen, be-vredigen. 'Vergeldden' is een onbijbelse term. Vergelding weegt nooit op tegen het kwaad, overwint het kwaad niet, vernietigt het kwaad niet, maar bevestigt het en voegt er nog eens nieuw kwaad aan toe!
- Zeph.3:7: Ik zeide: Immers zult gij mij vreezen . . . opdat haar woning niet uitgeroeid worde; al waarom ik mij met haar bemoeid heb, waarlijk zij hebben zich vroeg opgemaakt
Opmerking: 'bezocht' vertalen vrijwel alle vertalingen en dat heeft dan de betekenis van 'verzocht' in de zin van in verzoeking gebracht. Maar die negatieve strekking heeft het Hebreeuwse woord niet. Even eerder wordt een Hebreeuws werkwoord met 'uitgeroeid' vertaald; dat is een veel te negatieve vertaling van een werkwoord, dat even vaak voorkomt in de uitdrukking 'een verbond sluiten'. Het gaat in dit werkwoord om 'afscheiden'.

Het werkwoord - vervolg: betekenis

in de Niph'almodus: gemoeid worden om.

Enkele teksten:

Num.31:49: . . . en uit ons wordt gemoeid niet om een man.

- I Sam.20:18: Daarna zeide Jonathan tot hem: Morgen is het nieuwe maan, dan wordt er gemoeid om u, want uwe zitplaats zal ledig gevonden worden.
- Jes.24:22: . . . en zij zullen besloten worden in eenen gevangenis, maar na vele dagen wordt er gemoeid om hen.
- Jes.29:6: Van den HEERE der heerscharen wordt er gemoeid met donder en met aardbeving . . .
- Neh.7:1: . . . en om de portiers en de zangers en de Levieten wordt er gemoeid.

In de *pi'eelmodus*, die aan de basisbetekenis een intensief karakter geeft, komt het werkwoord alleen voor in

- Jes.13:4: . . . de HEERE der heerscharen houdt bemoeienis met het krijgsheer.

In de *pu'almodus*, die de betekenis van zowel de qal- als de pi'eelmodus passief maakt, komt het werkwoord twee keer voor:

- Ex.38:21: En dit zijn waarmee bemoeienis gehouden wordt van de Tabernakel . . .
- Jes.38:10: . . . bemoeienis wordt mij gehouden methet overige mijner jaren.

De *hiph'ilmodus* maakt de betekenis van het werkwoord causatief. Opnieuw enkele teksten als voorbeeld.

- Gen.39:4 Zo vond Jozef genade in zijne(Potifars) oogen en diende hem; en hij gaf de bemoeienis aan hem over zijn huis . . .
- Num.1:50: Maar gij, geef bemoeienis aan de Levieten over den Tabernakel der getuigenis . . .
- Ps.31`6 In uw hand geef ik de bemoeienis met mijnen geest . . .
- Jer.40:7: Toen nu alle oversten . . . hoorden dat de Koning van Babel Gedalja den zoon van Ahikam over het land bemoeienis had gegeven . . .
- Jes.10:28: Hij komt te Atjah, hij trekt door Migron, te Michmas geeft hij af de bemoeienis met zijn gereedschap.

De *hoph'almodus* geeft een passieve betekenis aan de hiph'ïlvormen. Drie teksten:

- Jer.6:6: Houwt boomen af en werpt eenen wal op tegen Jeruzalem; het is de stad die erin gemoeid wordt, in het midden daarvan is enkel verdrukking.
- II Kon.22:5: en dat zij dat geven in de hand der verzorgers van het werk, die bemoeienis gegeven worden over het huis des HEEREN, is om de breuken aan het huis te beteren.
- Lev.5:23: . . . dat hij weder uitkeren zal het bewaarde (afgeleid substantief - zie hierna) dat bij hem ter bemoeienis gegeven was . . .

De *hithpa'eelmodus* die aan een werkwoord een reflexieve betekenis geeft, komt alleen vier voor in Richt.20 en 21.

- Richt.20:15: En de kinderen Benjamins lieten met zich bemoeien te dien dage uit de steden . . .

de *hithpa'eelmodus*, de passieve vorm van de *hithpa'él*; hij komt drie keer voor in Numeri en één keer in I Koningen.

Num.1:47: Maar de Levieten, naar den stam hunner vaders, ondergingen de bemoeienis niet onder hen.

We gaan nu de afgeleide woorden na.

1. PeQoeDáH (פְּקֹדָה); in de vertalingen komen we vrijwel dezelfde betekenisnuances tegen als bij het werkwoord. Enkele teksten:

I Kron.23:11: . . . maar Jeüs en Beria hadden niet vele kinderen, daarom waren zij van het vaderlijke huis maar van ééne bemoeienis.

Job 10:12: . . . en uw bemoeienis heeft mijnen geest bewaard.

Jes.15:7: Daarom zullen zij den overvloed . . . , hun bemoeienis, aan de beek der wilgen voeren.

Num.3:36: En de bemoeienis der wachten . . . zal zijn over . . . de Tabernakel.

Jes.60:17: . . . en ik zal uwe bemoeienis hebbers vreedzaam maken . . .

Jes.10:3: Maar wat zult gijlieden doen ten dage der bemoeienis en der verwoesting . . . ?

Num.16:29: indien deze zullen sterven gelijk alle menschen sterven en over hen eene bemoeienis gedaan zal worden, naar aller menschen bemoeienis, zo heeft mij de HEERE niet gezonden.

2. PáQieJD (פְּקִיד) komt in de Torah, de Nebiim en de KhetoebiejM meerdere keren voor en heeft in de SV overal de betekenis van 'opziener'. Enkele teksten:

Gen.41:34: Farao doe zo, en geve bemoeienis aan bemoeiers over het land

. . .

Jer.20:1: Als Pashur . . de priester (deze nu was de bemoeier voorganger in het huis des HEEREN) Jeremia hoorde . . .

3. MiePhoeQáD (מִפְקֹד) komt vier keer voor; de vorm is te herleiden tot een van hiervoor genoemde werkwoordsvormen en ontleent daaraan ook zijn betekenis:

II Sam.24:9: En Joab gaf de som van de bemoeiden van het volk aan den koning . . .

II Kron.31:13: Maar Jehiël en Azarja . . . waren bemoeiers . . .

Ez.43:21: . . . en gij zult hem (de var) verbranden in eenen bemoeide plaats des Huizes . . .

4. PieQQáDóWN (פְּקֹדוֹן) komt één keer voor in Genesis(41:7) en twee keer voor in Leviticus: 5:21 (SV 6:2) en

Lev.5:23: het zal dan geschieden . . . dat hij weder uitkeeren zal den roof die hij heeft geroofd . . . en het bemoeisel waarvoor bij hem bemoeienis gegeven was.

5. PeQieDoeT (פְּקִדָּת) komt alleen voor in

Jer.37:13: Als hij in den poort Benjamins was, zo was daar de bemoeial . . . die greep den Profeet Jeremia aan en bracht hem tot de vorsten.

6.PeQuWDieJM (פְּקוּדִים) komt twee keer voor: Ex.38:21 en

Num.4:49: Men bemoeide zich met ze . . . en zijne bemoeiden waren die de HEERE Mozes geboden had.

7.PieQQuwDieJM (פְּקוּדִים) komt alleen in de psalmen, 21 keer in Ps.119.

Ps.119:4 Gij hebt uwe bemoeiingen geboden.

samenvatting

*mensen bemoeien zich met elkaar
mensem bemoeienis ergens mee, waarmee bemoeien
ze zich eigenlijk niet?*

*dat heeft altijd gevolgen: positieve of negatieve;
wat voor de een positief is, is voor een ander negatief.*

*wat op het ene een positieve uitwerking heeft, heeft op
iets anders een negatieve invloed.*

mensen zijn bemoeials

*** gevolgen voor de betekenis en het taalgebruik**

Het Hebreeuwse woord duidt zoals gezegd op een sterke betrokkenheid, hetzij een negatieve hetzij een positieve, maar verdraagt geen neutrale vertaling. De context bepaalt de strekking. Het werkwoord in de vele modi en de daarvan afgeleide woporden komen vele malen voor in TeNaKh. Het is van belang dat in het ene verhaal, waarin één van deze woorden voorkomt, andersere verhalen worden opgeroepen. Dat betekent dat wanneer een bepaalde context aan zo'n woord b.v. een positieve strekking geeft, ook de negatieve strekking blijft meeklinken en andersom. Elke relatie is een vorm van wederzijdse bemoeienis en om relaties gaat het in geheel de TeNaKh - en ook in de Goednieuwsboodschap.

In de Griekse vertaling van de LXX wordt het werkwoord overwegend vertaald met επισκοπεω (episkopeo), dat letterlijk 'toezien op' of 'toezicht houden' betekent. Ook daarin horen we bezorgdheid maar ook controle en zelfs correctie. Dit Griekse woord en de daarmee samenhangende woorden komen ook veel voor in de Goednieuwsboodschap. Het zelfstandig naamwoord 'επισκοπος (episkopos) is in het Nederlands verbasterd tot 'bisschop'. Zoals zo vaak in de Goednieuwsboodschap is ook hier de inhoud van het Hebreeuwse woord פְּקַד (PáQàD) bepalend voor de betekenis. Het gaat om heel wat meer dan 'toekijken': toezicht impliceert 'bemoeienis'! Het is 'werk'. En bij wat genoemd wordt de 'apostolische successie' gaat het niet om de formele overdracht van een ambt, maar om de overdracht van concreet werk, een directe vorm van verantwoordelijkheid en bemoeienis. Wanneer die niet wordt waar gemaakt, verliest ambt zijn functie en de ambtsdrager zijn gezag. Wat hij of zij ervan terecht brengt legitimeert zijn functie en het is niet andersom!

In deze vertaling van zowel TeNaKh als Goednieuwsboodschap, komen de woorden 'bemoeien, bemoeienis etc. dan ook veelvuldig voor. Ze vormen tezamen een beschrijving van de kernactiviteiten, die voortkomen uit en voorkomen in elke relatievorm, of het nu de relaties van mensen onderling zijn, of die van hen met die-JHWH-van-Israël en van die-JHWH-van-Israël met hen (het behoort tot de paar kernactiviteiten van het bijbelse 'godzijn!'), of de relatie met de dieren of de dingen.

Vanuit deze overwegingen is er veel voor te zeggen, om het 'bisschop-zijn' te beschouwen als de centrale functie in de ecclesia kuriakè, altijd verbonden aan een 'raad' (concilie) en (eventueel) uitgevoerd door een daarvoor bekwaam (gemaakt) lid van zo'n raad. De afstand van zo'n 'bemoeier' tot de 'bemoeiden' mag vooral niet groot zijn en zijn macht moet beperkt blijven, wil wat het Hebreeuwse woord (en in zijn kielzog het Griekse) aanduidt niet overschaduwd en beschadigd worden door belangen die er strijdig mee zijn.